

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступня «магістр»
Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад
включно), перша - англійська»

Особливості перекладу юридичної термінології

Допущено до захисту «___» _____ 2021р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова

І.К.

Виконала:

студ. групи ПРмз – 01с

Кострюкова Валерія

Олександрівна

Науковий керівник:

канд.філол.наук, доц.

Баранова Світлана

Володимирівна

Суми 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 Лінгво-комунікативні особливості законодавчого дискурсу.....	6
1.1 Законодавчий дискурс.....	6
1.2 Судова промова як базове поняття законодавчого дискурсу.....	7
1.3 Аргументація як засіб переконання.....	10
1.4 Особливості функціонування аргументації у законодавчому дискурсі..	13
РОЗДІЛ 2 Особливості перекладу юридичної термінології.....	18
2.1 Лінгвістичні особливості перекладу юридичних термінів.....	18
2.1.1 Мовні засоби.....	19
2.1.2 Структурно-композиційні засоби.....	22
2.1.3 Стельові особливості.....	25
2.2 Семантичні особливості перекладу.....	27
2.3 Синтаксичні особливості перекладу.....	29
2.4 Функціональні підходи в юридичному перекладі та протиріччя в термінах.....	31
2.5 Функціональна еквівалентність та її роль при перекладі.....	34
РОЗДІЛ 3 Робота з юридичними термінами на заняттях з іноземної мови та перекладу.....	38
3.1 Особливості методичної роботи над юридичними термінами.....	38
3.2 Синтаксичні особливості в англійських та українських юридичних термінів.....	46
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Дипломна робота присвячена способам перекладу юридичної термінології. Дослідження здійснювалися під час занять на основі англomовних матеріалів, судових промов, актів, протоколів тощо.

Загальноновизнано, що пошук відповідних еквівалентів юридичних термінів є постійною та трудомісткою проблемою, з якою стикаються юридичні перекладачі у своїй практиці. Дослідження Арнтца та Піхта підраховує, що загалом термінологія займає до 75 відсотків часу перекладу. Більшість перекладачів працюють у стислі терміни під значним тиском часу, а насправді мають мало часу провести поглиблений порівняльно-правовий аналіз. Для них життєво важливо отримати точні еквіваленти якнайшвидше, а останні модернізовані технологічні розробки прискорили цей процес. У цій роботі буде зроблена спроба вивчити шляхи, якими перекладачі шукають еквіваленти юридичних термінів та те, як вони розвивалися за останнє десятиліття, також дослідити, як нові інструменти покращують якість перекладу та як вони здатні розкрити сутність термінологічних проблем.

Актуальність теми зумовлена застосуванням функціональних підходів, що дають можливість поглибити знання юридичних текстів різних типів та різного змісту, комунікативно-прагматичних та лінгвокогнітивних характеристик та загалом прагматики. Дослідження даного матеріалу важливе для вдалого перекладу юридичної документації, а також для правильного тлумачення норм юридичного права та удосконалення юридичної термінології.

Об'єктом дослідження є юридичний дискурс, у його прагматичній та когнітивній репрезентації.

Предметом дослідження виступають мовні засоби, а саме їх лінгвокомунікативні, семантичні та лінгвістичні особливості при перекладі з однієї мови на іншу.

Метою дослідження є особливості, які виникають під час перекладу юридичних текстів.

Завдання:

- розкрити поняття юридичного перекладу;
- розібрати особливості перекладу на конкретних етапах мовознавства;
- аналізувати підходи, які застосовуються під час перекладу юридичних термінів;
- виявити протиріччя в еквівалентності юридичних термінів;
- систематизувати способи перекладу юридичних термінів на прикладах різної документації.

Дослідження проводилося за допомогою таких методів лінгвістичного аналізу: порівняльного, семантико-синтаксичного, структурно-стилістичного методів. Для вирішення поставлених завдань задіяно функціональні методи та виконано структурно-композиційний аналіз мовних структур на матеріалі судових промов, актів, протоколів тощо.

Щодо практичного значення даної роботи можна зазначити, що отримані висновки можуть знайти своє застосування у професійних процесах перекладознавства, інтерпретації юридичної термінології, прагмалінгвістиці.

Якщо розглядати термін "судове застосування закону", як і термін "застосування закону", не має жодного чітко визначеного значення ні в юридичній мові, в якій формулюються прийняті норми, ні в інших мовах, пов'язаних із законом. Юридична практика та юридична наука використовують терміни з різним значенням, ця мінливість, що виникає внаслідок тиску, на який діє функціонування права та аналітичних досліджень права, а також під тиском судової ідеології.

Вивченням юридичного перекладознавства займався ряд дослідників, зокрема Є.А.Матвієнко, В.І.Царьова, В.В.Баскова. Вільсс диференціює поняття юридичного перекладу як особливий тип перекладу, що включає крослінгвістичні спілкування у правовому контексті [8, с. 14]. Багато аспектів перекладу, виходять за межі культурних меж і є, в якомусь сенсі, універсальними.

Дещо спростивши, переклад можна зобразити як домен соціокультурно-детермінованої мовної поведінки з культурою.

Ось вже Сагер [4, с. 29], один з найвизначніших термінологів, визначає терміни як депозитарії знань та одиниць із конкретним посиланням на те, що вони “відносяться до дискретних концептуальні сутності, властивості, діяльність чи відносини, що складають простір знань а конкретна тематична область ”. Отже, терміни вбудовані в складні структури знань і когнітивна лінгвістика може стати в нагоді, щоб пояснити, як і як організовані такі структури значення впливає з них.

Тобто важливий аспект юридичних понять – є саме їх інтертекстуальність [2, с. 10], тобто як їх значення може бути сформовано та стабілізовано за допомогою інших джерел, включаючи законодавство та судову практику. З цієї причини є підстави вважати, що сукупність фактів і сукупність наслідків рідко будуть однаковими в двох правових системах; отже, терміни навряд чи колись матимуть той самий семантичний потенціал у мові оригіналу та у мови перекладу.

РОЗДІЛ 1 ЛІНГВО-КОМУНІКАТИВНІ ОСОЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ДИСКУРСУ

1.1 Законодавчий дискурс

Законодавчий дискурс є підтипом юридичного дискурсу, їх диференціація доволі однакова, але є звісно певні відмінності, які їх відрізняють. Для кожного дискурсу юридичної мови властиві певні специфічні ознаки, норми використання мовних та мовленнєвих засобів згідно з контекстом мовної ситуації та комунікативної цілі, яку переслідує адресант. Зазвичай юридичний текст виконує дві основні функції - це наказова та пізнавальна, що з одного боку нагадує науковий текст, а з іншого – інструкцію.

Мова законодавчого дискурсу характеризується мовою культовою та архаїчною, тією мовою, яка використовується згідно з чітко встановленими стилістичними нормами, з точністю способу висловлення, а також згідно з кодифікацією правових документів. Структура такого документу не повинна відволікати увагу адресата від суті документа або викликати яскраві емоції, адресант не повинен впроваджувати індивідуальні думки, погляди. Нейтральність, яка підвищує ефективність сприймання юридичного документу, і є однією з найголовніших ознак законодавчого дискурсу.

Умовою будь-якого юридичного документу є офіційність, точність, стислість, широке використання аргументацій, логічна послідовність та узагальненість викладу. Саме ці фактори є базисом, на основі якого ґрунтується вживання відповідних мовних та мовленнєвих засобів, таких як складно-реченнєві конструкції, біноміальні конструкції, вставні звороти.

Іншим важливим фактором є імперативність, її вживання досить поширене в обох дискурсах. Імперативність досягається за допомогою модальних дієслів. Так дієслово *shall*, є досить розповсюдженим, зазвичай вживається для реалізації зобов'язання, наказу, обов'язковості, але в контексті юридичних документів воно різниться за своєю семантикою. У правових дискурсах його значення наступне, дозвіл чи можливість дії, що зближує його з іншим семантичним

значенням, значенням англійського модального дієслова *may*. У законодавчому дискурсі досить часто зустрічається конструкція типу *may/might + інфінітив*, тоді як у судовому дискурсі розповсюджений варіант з використанням конструкції *may/might + перфектний інфінітив*.

Мова законодавчого дискурсу досить стандартизована, можна навіть сказати одноманітна, клішована. Всі ці конструкції, звороти, вставки є показниками того, що законодавчий дискурс є уніфікованим, тобто зведений до одноманітності, до єдиного стандарту. Саме завдяки цим засобам, створюється таке собі враження стереотипності, офіційності, аргументованості і що є найважливішим, стислості.

Для того щоб адресат сприйняв повідомлення найбільш результативно, документам законодавчого дискурсу притаманна певна організація тексту з абзацами. Кожне положення починається з нового абзацу, більш того з порядковими числівниками, задля послідовної аргументації [5, с. 56]. Це так звана «аргументаційна стратегія», яка відповідає законам хронології.

Отже, завдяки застосуванню різноманітних засобів комунікації та різнорівневих елементів на лексичному, морфологічному, структурному, граматичному рівнях, адресанту вдасться створити таку промову, яка матиме бажаний прагматичний вплив на адресата. Дотримання всіх згаданих складових можна зустріти у судових промовах, де адресант застосовує перераховані вище елементи задля побудови переконливої промови.

1.2 Судова промова як базове поняття законодавчого дискурсу

Специфіка законодавчого дискурсу відрізняється від специфіки інших типів дискурсу тим, що має чітко встановлену уніфікацію, тобто приведена до однієї системи. Специфіка представляє собою цілий ряд екстралінгвістичних чинників, які впливають на сприймання адресатами інформації, це рівень професіоналізму учасників судової справи, особливо їх комунікативної підготовки, рівень

емоційної напруги під час виголошення промов, рівень зацікавленості учасників судового процесу тощо. Під час судового процесу кожен його учасник виконує відповідну функцію: виголошення монологів, постановка запитань і відповіді на них. Така різноманітність дуже ускладнює процес виокремлення мовних та мовленнєвих особливостей, які реалізуються у ході судового слухання [22, с. 17].

Структура судової промови базується на логічній послідовності викладу інформації і вибір мовних засобів відбувається згідно з поставленою метою. Судова промова складається з трьох частин: вступ, основна частина і висновок. Найчастіше у вступі адресант використовує так званий прийом контрасту, ніби протиставляє процеси викладу інформації. При цьому, виступ ділиться на дві частини, повністю протилежні одна одній: перша частина - зазвичай моральна оцінка події, а друга – виклад позитивного явища, яке на фоні першої частини стане ще позитивнішим. Насправді, це досить дієвий метод, який привертає увагу всіх присутніх і створює так звану емоційну атмосферу, яка переконує адресатів у правильності викладу інформації з першої частини промови, а також переконує присутніх щодо оцінки наведених доказів.

Принцип, який був описаний вище, характерний для українського судового дискурсу. Щодо іноземних судових справ, їм властивий інший прийом при створенні, так би мовити, першого враження при вступній промові. Адресант беземоційно та стисло вводить присутніх у хід подій, не даючи власної моральної оцінки. Оратор звітує про події, представляє факти, які має намір довести. Тобто моральна оцінка залишається на останок, свої філософські міркування адресант залишає у своєму арсеналі до певного часу [23, с. 35]. Найчастіше такий прийом застосовується задля надійності свідків, які будуть представлені пізніше, чи переконливості доказів, які будуть фігурувати в справі надалі.

Важливою частиною будь-якої судової промови виступає використання обґрунтувань та спростувань. Спосіб викладу даної інформації відбувається за допомогою аргументів. Тому докази в основній частині, мають більш провідну роль, аніж емоційна складова. Під аргументами розуміють висування тези,

визначення поняття, встановлення логічних зв'язків. Лексичний склад та композиція цієї частини промови чітко визначені адресантом [12, с. 11].

Висновок судової промови – це так званий результат всієї виконаної роботи оратором. Адресант дає власну оцінку події та висловлює думку щодо результату всього процесу. Емоційність виступу загострює обстановку, питальна конструкція підсилює чутливість слухачів.

Мова судової промови це система, вона динамічна та відкрита до нововведень, до запозичень лексичних одиниць, також відіграє певну роль у процесі неологізації [7, с. 67]. Законодавчий дискурс, який асоціюється з законодавством, є найголовнішим чинником існування суспільства. Законодавчий дискурс залежить від розвиненості мовної складової спілкування взагалі, а мовленнєве спілкування, в свою чергу, пов'язане усним та письменним мовленням.

Будь-які юридичні промови беруть свій початок з витоків писемництва, згідно з антропоцентричним підходом, основа людського знання лежить в розповіді. Виклад інформації під час судового процесу має наративне підґрунтя, а переконання може відбутися тільки тоді, коли у адресант має відповідний рівень мовної комунікації [17, с. 45]. Досліджуючи судову промову, вся увага приділяється логічно-риторичній частині мовного аналізу, стилістичний момент висувається на задній план. При логічній побудові судової промови велике значення має не лише знання юриспруденції, а й вміння правильно вибудовувати свою промову, підбирати відповідну лексику, звороти, які будуть відповідати цілям судової полеміки, тобто цілям диспуту.

Кожна судову промова переслідує на своєму шляху ціль, задля досягнення якої адресант повинен вміти користуватися мовними та мовленнєвими засобами. Наприклад, логічність викладу досягається за рахунок чіткої побудови прийомів та засобів зв'язку слів у промові. Щодо застосування стилістичних прийомів можна сказати, що результат промови на 50 відсотків залежить саме від стилістики, тобто від вибору тропів, фігур, риторичних засобів, що створюють

виразність мовлення. Якщо говорити про правильність слововживання, тоді оратор повинен володіти великою кількістю синонімів, фразеологічних зворотів та різних кліше [10, с. 89]. Саме ці прийоми якісно вплинуть на формування сприятливого враження у адресатів щодо професійної компетенції оратора не лише в галузі юриспруденції.

Таким чином, судова промова як базове поняття законодавчого дискурсу має чітко вибудовану структуру, що дає впевненість адресантові в успішному комунікативному впливі на аудиторію. Сміслове навантаження залежить від суті справи та від того, яку інтенцію має адресант: захищати, аргументувати чи взагалі дискредитувати. Результативність, в будь-якому випадку, буде залежати від обраних стратегій та тактик оратора.

1.3 Аргументація як засіб переконання

Аналіз аргументації проводився ще з давніх часів. Якщо розглядати аргументацію з точки зору когнітивної парадигми, то аргументація є когнітивним механізмом, який шляхом вербування впливає на загальну модель адресата [25, с. 27-28]. Якщо брати звичайну дифеніцію з довідників, то аргументація - це сукупність методів маніпуляції, що призводить слухачів до різноманітних пізнавальних, емоційних чи навіть етичних почуттів і обумовлена наступними способами вираження: логічними, психологічними та мовними. Тобто, аргументуючи, адресант має на меті змінити картину світу адресата, його світосприйняття, внутрішній світ за допомогою мовленнєвих методик.

Однією із складових аргументації є знання, адже свідомість людини влаштована так, що перед тим як дати оцінку тому чи іншому явищу, мозок повинен спочатку сприйняти інформацію, і саме знання обумовлюють процес пізнання. Когнітивними здібностями повинні володіти обидва співрозмовники, і оратор, і слухач. Тобто даний факт підтверджує співвіднесеність аргументації з

процесами пізнання (процесами когніції). Аргументація це спосіб впливу на мислення, психіку і розумові здібності людини в цілому.

Як було згадано вище аргументація апелює до почуттів слухача, викликає певні емоції та почуття, але щоб досягти такого ефекту потрібно влучно підібрати засоби впливу. Підбір засобів впливу зумовлюють екстралінгвістичні фактори: особливості певного ситуативного акту, комунікативні та когнітивні здібності мовців. Тобто аргументація являється комплексом екстралінгвістичних факторів, вона не може обмежуватися межами якоїсь конкретної складової.

Чинниками впливу на процес аргументації виступають також культурні норми, мовні та концептуальні картини світу, тому аналізуючи процес аргументації, варто звернутися до антропоцентричного підходу, як до способу, що поглиблює загальнотеоретичні знання про часові форми, граматичні категорії та їх тлумачення. Аналізуючи практичну спрямованість аргументації, можна виявити той факт, що аргументація не застосовується як окрема складова комунікації, у її складі налічується більше десяти складових, серед яких логіка, теорія, риторика, психологія, стратегія, вербалізація тощо.

Процес аргументації досить складний, тому здійснюється багато досліджень на цю тему. Наприклад, зараз розробляється нова теорія – теорія аргументації у системі мови, яка розглядає мову як основний базис аргументу. Маючи на меті показати, що система мови є самостійною, незалежною системою, науковці дійшли висновків, що мова має здатності аргументувати сама по собі і не має потреби у використанні стратегій чи тактик [22, с. 17, 27, 30]. Досить складно визначити межі аргументації та межі інших наук, які взаємодіють між собою безперервно у будь-яких комунікативних системах, тому аргументацію розглядають, як інтегральну науку, яка є результатом глобальної та міждисциплінарної теорії мовного впливу [16, с. 6]. Тобто частина дослідників вважає, що аргументація та мовна система виступають як одне ціле [25, с. 3-5], а інші констатують факт, що аргументація це техніка переконання, яка

сприймається за допомогою когнітивних функцій, а система мови це об'єднання мовних елементів, які становлять собою певну єдність та цілісність.

Під час процесу аргументації, оратор стикається з двома правилами, яким потрібно слідувати, з одного боку це застосування таких мовних засобів, які б підпадали під його інтенцію та норми мовленнєвої поведінки, а з іншого мову - граматичні норми відповідно тієї мови, якою спілкується оратор. Суть аргументації полягає у взаємодії нової інформації, що надходить від мовця, з його інтенцією, з методами її реалізації. Починаючи процес аргументації, мовець повинен звернутися до текстових стратегій, від яких залежить влучне застосування мовних засобів, згідно з дискурсивними стратегіями, що в свою чергу пов'язано з жанрами та специфікою того чи іншого дискурсу.

Даний процес дістав таку назву *процес аргументації*, тому що це засіб, який базується на аргументах, а не на умовиводах, емоціях чи почуттях [17, с. 29-30]. Недарма аргументацію пов'язують з такою наукою, як логіка, за допомогою якої вибудовується логічна аргументація, що являє собою раціональний доказ того чи іншого явища. Будь-яка аргументація повинна обґрунтовуватися доказами, тобто аргументами та мати чітку структуру. Адвокати, прокурори, судді є яскравими прикладами ораторів, які застосовують певні тактики аргументації у своїй практиці. Задля дискредитації свідка обвинувачення, захисник застосовує тактику аргументації, яка базується на конкретних доказах, які вибудовані у хронологічній послідовності, тобто один аргумент витікає з іншого, тим самим підсилюючи силу попереднього (справа про вбивство юної дівчини, де захисник представляє головного свідка обвинувачення Келлі Мофет з негативної сторони, взявши за основу її наркотичну залежність). Перший аргумент: «*She played a game on her parents*», другий аргумент чому дівчина грала злий жарт зі своєю родиною, бо: «*Drug addicts are very manipulative*», одразу доказ чому ж люди, які вживають наркотики є маніпуляторами: «*They'll do anything to get money out of people, to get the drugs. Lie to people*», остаточний доказ того, що свідчення даної дівчини

можуть бути неправдивими: «*Until finally she burned all her bridges with the family, because she lied to them that many times*».

Як було згадано вище, аргументація знаходить своє застосування в таких дискурсах , як законодавчий, юридичний, судовий, політичний, рекламний. Існує припущення, що всі тактики, методики, стратегії з процесом аргументації запозичені саме з юриспруденції [14, с. 67, 91]. Досліджуючи юридичний дискурс, вчені наголошували саме на логічних, риторичних та психологічних аспектах.

Таким чином, процес аргументації є складно-компонентним процесом, який задіє понад десяти інших наук, задля досягнення комунікативної цілі. Під час виголошення аргументаційної промови, оратор повинен приділяти увагу не лише підбору лексики, а й надати своїй промові хронологічного порядку, і також не забувати про цілісну картину світу.

1.4 Особливості функціонування аргументації у законодавчому дискурсі

Юриспруденція це комплексна суспільна наука про розвиток та функціонування права, в якій знаходить своє широке застосування процес аргументації. Мова юриспруденції має досить чіткі рамки, це спеціальна термінологія, яка використовується як у мові, так і у мовленні юриспруденції. Юридична лінгвістика або так звана *юрислінгвістика*, це терміносистема, яка відрізняється високим ступенем абстракції юридичних термінів. Окрім цього, юрислінгвістика базується на аргументації, методах переконання.

Аргументація у законодавчому дискурсі здійснюється на підставі певних норм – це закони, принципи та правила. Звісно до цих складових також додається хронологічність викладу, логіка, психологія. Логіка дозволяє вибудувати аргументи згідно з законодавчим дискурсом, хронологія дозволяє їх правильно

розташувати, а психологія - виразити їх, застосовуючи певні психологічні прийоми.

Вдалиий процес аргументації – це сукупність правильно відібраних мовних та мовленнєвих засобів, невербальних елементів, екстралінгвістичних факторів, що застосовуються для остаточного переконання адресата. Головна задача кожного з учасників законодавчого дискурсу – не переплутати ролі та цілі їх промов, адже особливість законодавчого дискурсу саме у чіткій фіксації ролей, кожен учасник якого має свої жорстко визначені рамки мовної та мовленнєвої поведінки. Іншою особливістю законодавчого дискурсу є його специфічна термінологія, яка ставить мову та мовлення в уявні рамки [25, с. 154].

Законодавчий дискурс дуже тісно пов'язаний з іншими видами дискурсів, з політичним, науковим, навіть публіцистичним, тому, як було згадано вище, досить складно визначити межі даного дискурсу. Але його особливістю, звісно, є жанрова відмінність, якій притаманні однозначність, нормативність і найголовніше, логічність. Кожна аргументативна промова повинна включати в себе наведені закони традиційної логіки. Це закони, при застосуванні яких адресат буде повністю впевнений в їх однозначності, несуперечливості та доказовості. Отже, процес аргументації будується на наступних законах:

1. Закон тотожності являється досить складним для застосування оратором, але дуже впливовим для сприйняття аудиторією. Суть цього закону полягає у вживанні певного терміну, під яким оратор розуміє багато інших понять, тобто закон тотожності може дорівнювати *тавтології*, якби повторення одного й того ж самого, що не несе в собі якогось іншого поняття. Але у процесі аргументації не слід змінювати значення понять та тверджень. Адже властивості одного об'єкта непомітно виявляються властивостями зовсім іншого предмету, тобто потрібно залишати використані поняття тотожними один одному. Перед застосуванням даного методу, оратор повинен переконатися на сто відсотків у правильності застосування певних значень, а насамперед у правильності його когнітивних здібностей, чи правильно сам оратор розуміє те чи інше поняття.

2. Закон несуперечливості думки, виклад будь-якої думки повинен бути не тільки зрозумілим та чітким, а й послідовним та непротиворічним. З цього випливає думка, що два протилежних судження не можуть бути одночасно істинними, тобто одне з цих суджень стовідсотково буде хибним. Візьмемо приклад, коли аудиторію чує дві протилежних думки, починається обміркування і когнітивні здібності призводять до заперечення. Отже, оратор повинен застосовувати під час своєї практики такі аргументи, які б не суперечили одне одному.

3. Закон виключеного третього полягає у правильному та помилковому ствердженні про певний предмет, тобто третього ствердження не дається *tertium non datur*, обговорюючи два судження, стовідсотково одне з них буде істинним, правдивим, не може бути двох хибних суджень. У судовій практиці також знаходить своє застосування закон виключеної середини *Principle of the Excluded Middle*, коли оратор виголошує два хибних контрадикторних судження та намагається віднайти третє істинне. Багато філософів критикували даний метод, говорячи що можна висловлювати будь-яку думку та аргументувати її так, що аудиторія назве чорний колір – білим. Але згідно з цією критикою можна зробити висновок, що застосовувати даний закон можна лише для осмислених суджень.

4. Закон достатньої підстави говорить нам про будь-яке судження, що виражено привселюдно, повинно бути обґрунтованим на сто відсотків. Тобто аби довести твердження, потрібно показати, що воно є логічним результатом інших тверджень, які вже мають достатню підставу щоб вважатися істинними. Аргументація цього твердження логічно з'являється на підставі вже відомих істинних тверджень.

Законодавчий дискурс, як і зокрема більшість з вище перелічених, обумовлений суспільством, тобто соціум впливає на розвиток юриспруденції, на застосування мовних та мовленнєвих засобів, стратегій, тактик. Застосовуючи певну лексику, ми враховуємо такі екстралінгвістичні чинники, як вік, стать, освітній рівень, професійну приналежність аудиторії.

Таким чином, будь-яка ситуація підлягає традиційній логіці, будь-то цивільний позов чи кримінальна справа, тому процес аргументації повинен виключати такі поняття як суперечливість фактів, неточність, безпідставність чи непослідовність, адже це призводить до помилкової юридичної оцінки і негативних наслідків. Лише в сукупності ці закони дають позитивний результат під час юридичного аналізу, також не забувати приділяти достатньо уваги екстралінгвістичним чинникам, що також впливають на результативність промови.

Законодавчий дискурс це дискурс, мова якого досить специфічна, яка спирається на суворі стилістичні норми. Законодавчий дискурс функціонує у рамках норм, за допомогою кліше, які є проявом юридичних відносин, які позбавлені двозначності і передають лише однозначні чіткі поняття та факти. У роботі з'ясовано, що мета законодавчого дискурсу зумовлена його комунікативними елементами, які надають тексту документа офіційності, тональності та логічної послідовності. Функціонування у законодавчому дискурсі відбувається на різних мовних рівнях, створюючи при цьому загальну його картину. Доведено, що застосовуючи тактики переконання, оратор вдається до синтаксичного паралелізму, що допомагає йому протиставляти, дискредитувати чи аргументувати.

Процес аргументації є характерним для законодавчого дискурсу. Задля досягнення тактики переконання, адресант використовує такі засоби його реалізації як невербальні засоби, мовні та мовленнєві конструкції, невербальні фактори. Дані засоби реалізації використовуються з метою максимально переконливого ефекту на адресата.

Виявлено, що особливістю законодавчого дискурсу є структурно-композиційні та лексико-семантичні засоби реалізації, так звані кваліфікатори: біноміальні конструкції, герундіальні та інфінітивні звороти, пасивний стан дієслова-присудка, паралельні структури. Важливим елементом законодавчих положень виступає організація тексту, тобто використання відступів, абзаців,

кореляції шрифтів, що полегшує сприйняття повідомлення та наголошує на значущих елементах тексту документа. А також невід'ємною частиною вдалої аргументації безумовно є вдале поєднання всіх лінгвістичних факторів, таких як семантика, стилістика, синтаксис та, звісно, структуризація. Тому дотримання даних *«правил»* у практиці дає можливість отримати непротиворічні, небезпідставні висновки в тій чи іншій справі, яка направлена на встановлення судової істини.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

2.1 Лінгвістичні особливості перекладу юридичних термінів

Активна взаємодія України із країнами світового співтовариства порушила широкий спектр питань, що стосуються міжнародної ділової діяльності. Іноземні та транснаціональні корпорації, а також вітчизняні компанії беруть участь у міжнародних угодах по всьому світу. Із стрімким зростанням міжнародних комерційних операцій та, як наслідок, міжнародних суперечок, проблеми юридичного перекладу набувають життєво важливого значення.

Англійська мова стала мовою вибору для здійснення міжнародно-правових та господарських операцій. Крім того, англійська мова стала відомою як операційна мова багатьох юридичних фірм та транснаціональних корпорацій. Таким чином, зріс інтерес до вивчення англійської юридичної термінології та юридичного перекладу.

Вивчаючи юридичну термінологію, ми повинні визначити одиницю цієї термінологічної системи. Таким чином, юридичний термін - це слово або словосполучення, що позначає загальну назву юридичного поняття, має конкретне і певне значення і часто використовується в законодавстві та юридичних документах.

Сучасна мова права висуває кілька вимог, що стосуються юридичних термінів, які слід враховувати в процесі перекладу. Юридичний термін повинен відповідати таким важливим вимогам: а) відповідати правилам і нормам відповідної мови, б) бути систематичним, в) відповідати певному визначенню, орієнтованому на певне поняття, г) бути відносно незалежним від контексту, е) бути точним, ф) бути максимально стислим, г) націлюватись на відповідність один до одного (у межах певної термінологічної системи), h) бути виразно нейтральним, і) бути ефонічним.

Мова права як спеціальна підмова має власний зміст та набір специфічних характеристик, які різняться залежно від мовної системи. Однак, незалежно від мови, основна частина її відмінних рис та особливостей пояснюється впливом історичних, культурних, соціальних та політичних факторів на мовне співтовариство.

Англійська юридична мова характеризується певним набором термінів. Перш за все, вона містить численні латинські слова та фрази (напр. *Lex loci actus*, *res gestae*, *corpus delicti*, *lex domicilii* тощо). У ньому також є слова давнього та середньоанглійського походження, включаючи сполуки, які вже не є загальноживаними (*aforesaid*, *hereinabove*, *hereafter*, *whereby*, etc.). Крім того, англійська юридична мова включає велику кількість слів, що походять з французької (*appeal*, *plaintiff*, *tort*, *lien*, *estoppel*, *verdict* etc.). Мова закону також використовує офіційні та церемоніальні слова (*I do solemnly swear*, *Your Honour*, *May it please the court...*) та технічні терміни з точним значенням (*defendant*, *negligence*, *bail* etc). Отже, нинішній зміст англійської мови права зумовлений впливом різних мов, що має історичне пояснення.

2.1.1 Мовні засоби

Особливістю законодавчого дискурсу є специфічна термінологія. Задля побудови аргументаційного процесу, слід влучно дібрати лінгвістичні засоби, які б доцільно використовувалися у судовому контексті та з допомогою яких можна б було швидко «схопити» суть документу. Дані цілі можна досягти використовуючи наступні лінгвістичні засоби: певні граматичні конструкції; інфінітивні: «*The sellers offered the buyers 5,000 tons of oil, delivery to be made in October*» та герундіальні конструкції: «*He had a difficult time doing research before the DOJ request*» вживання дієслів пасивного стану: «*It was asked us to take up the case immediately without awaiting Second Circuit review*»; вживання дієслова-присудка у 3-й особі; уникнення займенників 1-ї та 2-ї особи, питальних та

окличних речень, використання біноміальних сполук «*Respondents in the census case have argued, again and again, that a ruling in Secretary Ross's favor would stretch deference beyond the breaking point*», складно прийменникових конструкцій «*The right to file a suit and to present a defence is guaranteed by the courts in conformity with the law*».

Починаючи аналіз лексичних засобів законодавчого дискурсу, слід звернутися до В.Дж.Батіа, його підхід до їх вивчення досить цікавий, всі вищезазначені елементи він називає нейтральним терміном – кваліфікатори [5, с. 11-13]. Під даним терміном він також розглядає підрядні речення всіх типів, дієприслівникові та дієприкметникові звороти, вставні конструкції, прикладки, структури обставинного та означального характеру.

Законодавча документація складається з наступних елементів, це головне речення та різноманітні кваліфікатори, тобто дана структура містить все необхідне, у першій частині – конкретна особа, якій надано певне право, у другій частині – кваліфікатор, який вказує конкретний час, місце, умови. Без кваліфікаторів, тобто без уточнюючих засобів, головне речення б не мало сенсу, воно б спричиняло свого роду непорозуміння . Вся законодавча документація складається з кваліфікаторів, ціль яких є надання документу конкретності, деталізованості та уникнення двозначності.

Також немаловажливим фактом є розташування даних кваліфікаторів. Наприклад, Дж.Коттеріл наголошує, що кваліфікатори розміщені завжди там, де найкраще виконують свою функцію, тобто поряд зі словами, які уточнюють, чи деталізують ситуацію [4, с. 44]. Логічно, що законодавча документація містить у собі кваліфікатори біля тих слів чи словосполучень, пояснення яких потребує адресат, звісно це ускладнює сприйняття загального сенсу речення, але допомагає уникнути двозначності.

Одним з частих кваліфікаторів, який зустрічається у законодавчих положеннях є дискретність або синтаксична перерваність, наприклад: «*In the cases consolidated for our hearing, lawful permanent residents, after serving time for a*

criminal offense, were released into the communit». У даному випадку кваліфікатором є *after serving time for a criminal offense*, що розташований одразу після слова *residents*, даний кваліфікатор порушує швидке розуміння сенсу речення в цілому. Наступний приклад дискретного уточнюючого виразу: «*Justice Thomas, who ordinarily asks no questions because he thinks the rest of us ask too many, broke his silence for the first time since 2016, asking three questions in a single argument*». У даному випадку, ціле речення являється кваліфікатором, через яке втрачається сенс речення.

Наступним кваліфікатором у законодавчому дискурсі виступає біноміальна конструкція, це послідовність двох або більше слів чи словосполучень, які належать до однієї граматичної категорія та до однієї частини мови, звісно мають певну когезію між собою та сполучаються за допомогою сполучників *and* або *or* [8, с. 10-13]. Наприклад: «*When Halleck and Melendez made and broadcast a video critical of MNN*» або «*Of the 70 cases fully briefed and argued*» чи «*Government does not keen in the case or hearing*». Сполучник *and* у біноміальних конструкціях виступає одночасно контрастивним та об'єднувальним елементом, що дозволяє інтерпретувати текст більш конкретизовано . Таким чином, біноміальні конструкції є дієвим елементом для створення конкретного, логічного юридичного документа, а також впливають на реалізацію його цілей.

Наступною особливістю законодавчого дискурсу є складно-прийменникові сполуки (Preposition+Noun+Preposotion). Дані структури зустрічаються як у законодавчому, так і в судовому дискурсах [9, с. 107]. За допомогою цих сполук, текст набуває більшої офіційності конкретності, мова закону отримує констатацію та аргументацію, уникає двозначності. Наприклад:«*...close cooperation between the sending and receiving States for the purpose of ensuring privileges and immunities*» або «*In addition to the above-mentioned factors, there are two major developments driving developing country TNCs abroad*». Ці сполуки зумовлюють зв'язність тексту та послідовність викладу інформації, більш того вони являються стандартом законодавчих положень, саме таким структурам

надають перевагу перед звичайними прийменниками. Тобто, замість простого прийменника *by* вживається сполука *by virtue of*, замість *for* - *for the purpose of*, замість *under* - *in accordance with*. Даний підбір прийменників слугує елементом, який дозволяє уникати двозначності термінів і надавати тексту документа певної тональності та офіційного характеру.

Таким чином, всі перелічені вище кваліфікатори детермінують комунікативну структуру законодавчого дискурсу та сприяють досягненню його цілей.

2.1.2 Структурно-композиційні засоби

Головною відмінністю законодавчого та судового дискурсу є форми їх подачі, тобто законодавчий дискурс – це письмова форма спілкування, а судовий дискурс – усна. Основна ціль будь-якого дискурсу – якомога влучніше донести інформацію до адресатів, що можна втілити за допомогою відповідних мовних та мовленнєвих засобів, інтонації, хронології викладу тощо. Сприйняття інформації адресатом відбувається поступово, одночасно з викладом інформації адресанта. Щоб досягти чіткої, влучної та зрозумілої для адресата цілі, адресант повинен мати уявлення про макрорівень, тобто структурування тексту.

Переграфеміка є однією з складових вдалого процесу аргументації у законодавчому дискурсу, це так зване мистецтво, для якого характерне використання ліній, штрихів та контрастів, незалежно від виду роботи, це може бути чи малюнок, чи графік у науковій роботі. Ціль вдалого викладу інформації може залежати від наступних чинників.

Графічна сегментація тексту та його розташування, саме від цього залежить вдале функціонування інформації, саме від шрифтового оформлення. Адже адресат, перш за все, звертає свою увагу на текст в цілому, на знаки, образи, символи. Адресат сприймає інформацію в залежності від її шрифтових кореляцій, це відбувається на підсвідомому рівні. Адресанту ці зміни шрифтів допомагають

виокремити , наголосити на певних аспектах, підпорядкувати, а також насичити текст змістовою текстуальністю, що є немало важливим елементом під час сприйняття (читання) тексту. Дивлячись на текст, який не оформлений графічно, який не має відступів та абзаців, який не має шрифтової кореляції – чи захоче, взагалі , адресат читати даний текст, не говорячи про сприйняття думки, яка вкладена в даний текстовий документ.

Досліджуючи законодавчі документи, можна констатувати той факт, що їх структура є досить чіткою, поділена на сегменти, тобто частини, абзаци, підрозділи, розділи, які в свою чергу діляться на параграфи, що дозволяє швидко віднайти потрібну частину тексту, серед великої кількості момних знаків. Законодавча документація має багато приміток, велику кількість положень, виключень, тому їх необхідно підпорядковувати, задля кращого її розуміння. Юридична термінологія, специфіка викладу, спеціалізована документація, все це ускладнює сприйняття інформації, а за допомогою структурної організації тексту рівень складності сприйняття такої інформації знижується [25?96]. Тобто, можливість швидкого пошуку, доречне графічне оформлення законодавчої документації, логічне виокремлення законодавчих положень – є складниками задля досягнення доступності, адекватності та легкого сприйняття адресатом законодавчої документації . Наприклад:

Article №2

Remarks for the Second Circuit Judicial Conference June 7, 2019

PART 1. Introduction

Shortly after our meeting a year ago, Justice Kennedy announced his retirement. It was, I would say, the event of greatest consequence for the current Term, and perhaps for many Terms ahead.

SUBJECT MATTER.

Justice Kavanaugh made history by bringing on board an all-female law clerk crew. Thanks to his selections, the Court has this Term, for the first time ever, more women than men serving as law clerk. Women did not fare nearly as well as advocates.

Only about 21% of the attorneys presenting oral argument this Term were female; of the thirty-four attorneys who appeared more than once, only six were women.

Важливим елементом переграфеміки є курсив та жирний шрифт. Наприклад: “Some **6,000 petitions** for review have been filed so far this Term. We heard argument in **70 cases**. To that number, add **five** summary *per curiam* **decisions**—opinions rendered without full briefing or oral argument”. Використання даного графемного засобу має на меті виокремити, наголосити на певних складових документу. Законодавчі положення дозволяють використовувати різні шрифтові розміри не лише у заголовках, а й безпосередньо в тексті документу. Курсив використовується задля виокремлення важливих елементів тексту з точки зору адресата, це може бути, наприклад, початок абзацу . тобто така схема – одне посилання – один абзац, більш того, мовні знаки, на які необхідно звернути увагу підкреслюють. Щодо пунктуаційних знаків вживають крапку, кому, двокрапку, виключається можливість вживання окличних чи питальних знаків, три крапки , адже ці знаки виражають емоційність, невпевненість, чутливість, що в свою чергу суперечить законодавчим положенням.

Юридична документація відома своєю об’ємністю, тому задля швидкого сприйняття інформації адресатом, використовується організація тексту, кожне положення з абзацу, більш того можна зустріти варіанти пронумерованих абзаців порядковими числівниками, що також дозволяє влучно представляти аргументи в так званій ланцюговій послідовності. Така чітка організація тексту є головним елементом стратегії, що є характерним для законодавчого дискурсу.

Таким чином, переграфеміка впливає на загальне сприйняття інформації, поділ тексту на абзаци полегшує сприйняття тексту, застосування курсиву наголошує на основних моментах. Процес аргументації у законодавчому дискурсі досягається не лише за допомогою стратегій та тактик, а також за допомогою сегментації тексту, шрифтової кореляції, знаків пунктуації та розмірів шрифтового набору.

2.1.3 Стильові особливості

Законодавча документація свідчить, що стилістичною особливістю організації тексту є порядок слів. Беззаперечно, адже від цього залежить правильність сприйняття інформації. Існує багато мов з вільним порядком слів у реченнях (латина, іспанська мова), але в інших мовах, порядок слів є чітко визначеним. Наприклад, англійська мова має відносно стійкий порядок слів, але іноді, задля висвітлення певного елемента, адресант виносить на перше місце саме ту частину інформації, яку він вважає за потрібне, тобто виділяє її. Такий спосіб називається інверсією, тобто адресант застосовує синтаксичні відхилення від прямого порядку слів, від звичної для кожної мовної конструкції. Для законодавчих положень англійською мовою, характерне вживання різноманітних зворотів, герундіальних чи дієслівних, найчастіше зустрічаються звороти з безособовими формами дієслів, наприклад: «*It was a distant second place, accounting for seven argued cases*» або «*One must involve an attempt to serve process on Sudan by sailors injured in the terrorist bombing of the U. S. S. Cole*». Адресант навіть має змогу використовувати дані звороти пре позиційно, знову ж таки задля досягнення значущості певної інформації: мета, час, умова, спосіб реалізації. Тобто використання таких зворотів, що мають обставинне підґрунтя, привертає увагу адресатів до таких важливих факторів, як час, мета тощо; додатково надає інформацію про уточнюючі обставини. Виокремлення цих зворотів, підкреслює їх значущість серед іншого потоку інформації.

Як було згадано вище, задля результативного процесу аргументації необхідно застосовувати чітку структуру побудови, тобто використовувати прямий порядок слів у реченнях. Так, це спрощує розуміння наданої інформації, але характерною ознакою законодавчого дискурсу є велика кількість підрядних речень, що звісно, ускладнює розуміння вже до того специфічної термінології. Тому для різних типів підрядного речення (означального, додаткового, обставини часу, умови тощо) характерна постпозиція та інтерпозиція, тобто таке розташування у тексті документу, яке б навпаки полегшувало його розуміння.

Препозиція для умовних підрядних речень також є доволі широко-використованою, де умова передує висновку: *“Where a tender or delivery of goods so fails to conform to the contract as to give a right of rejection the risk of their loss remains on the seller until cure or acceptance (UCC Section 2-520(1))”*.

Виклад інформації у законодавчому дискурсі найчастіше відбувається у пасивному стані, з застосування безособової форми дієслова-присудка, пасивних конструкції, дієприкметникових зворотів, об’єктивних та узагальнених формах, це все є специфікою законодавчої документації . Також можна помітити використання активного стану, але в тому разі, якщо адресант має на меті підтвердити обов’язок, повноваження чи права конкретної особи, або навпаки, заперечити. Тобто використання пасивного стану показує на нейтральність та абстрактність викладу інформації, але без зазначення конкретної особи.

Наступним важливим елементом законодавчої документації є використання репризи, тобто повтор слів, конструкції, морфем на близькій дистанції одне від одного, тобто таке тісне розташування дає можливість адресату помітити його. Коли адресат помічає низку повторів, в нього, на підсвідомому рівні, виникають відповідні асоціації, які в подальшому допоможуть йому швидше розуміти специфіку викладу, та специфіку термінології законодавчих положень, що в свою чергу створює базис для сприйняття інформації та для більш глибокого її осмислення [13, с.19-20].

У законодавчій документації повтори можуть вживатися у певному фрагменті або ж у всьому тексті документу, наприклад: *«In most cases, the lessee is required to give notice of 30 days to the lessor, under the lease contract, for the termination of the sublease agreement»*. Відповідно повтори можуть виступати в реченні в якості епіфори чи анафори, можуть зустрічатися як на початку речення так і в середині, тобто даний засіб синтаксичного зв’язку застосовується з метою чіткого та логічного викладу інформації, особлива для виділення вагомої для адресата інформації.

Отже, використання пасивних конструкції у законодавчих положеннях зумовлене чіткістю та абстрактністю викладу інформації, але без вказівки на конкретну особу. Реприза, як засіб синтаксичного зв'язку слугує засобом для когезії в законодавчих документах, поєднує та уточнює всі примітки, положення та виключення.

2.2 Семантичні особливості перекладу юридичних термінів

Розглядаючи українську юридичну термінологію, слід пам'ятати, що вона містить менше запозичень та сполук, ніж англійська. Значна частина юридичних термінів має національне походження, включаючи давньоруську. Це можна пояснити історією України та розвитком її правової системи. Водночас сучасні українські юридичні мови збагачуються новими юридичними термінами, що походять від англійської. Наприклад, українськими запозиченнями є: 'leasing' - лізинг, 'antitrust' - антитрестовський, 'corporate' - корпоративний тощо. Українськими запозиченнями є: 'impeachment' - імпічмент, 'barratry' - баратрія, 'claim' - клайм, 'merger' - мерджер, 'charter' - чартер, 'broker' - брокер. Таким чином, англійська, українська юридичні мови характеризуються своїми специфічними особливостями, що пояснюється історичним, політичним, соціальним та культурним впливом.

Робота з мовою права передбачає дві форми перекладу з однієї мови на іншу - юридичний усний переклад та юридичний письмовий переклад.

Юридичний переклад призначений для людей, які звертаються до суду і які не можуть ефективно спілкуватися мовою юридичних процедур. Відповідно до закону, особи, які не спілкуються мовою судочинства, мають право розмовляти рідною мовою в суді та користуватися послугами перекладача. Мета перекладача - перекладати з однієї мови на іншу все, що сказано в суді, зберігаючи тон і рівень мови оригіналу, нічого не додаючи та не видаляючи. Юридичне тлумачення має бути адекватним, повним та правильним.

Юридичний переклад насамперед передбачає переклад юридичної документації (закони, постанови, акти, юридичні договори, угоди, адміністративні документи, бланки та інша документація, пов'язана із законом) [10, с. 89]. Цей вид перекладу останнім часом переважає у процесі розвитку міжнародних відносин.

Зіткнувшись з юридичним текстом для перекладу, юридичний перекладач повинен мати справу з подвійним викликом мови та права, який він повинен відтворити якомога коректніше цільовою мовою. Ця складна процедура перекладу з однієї мови на іншу пов'язана з низкою ризиків, притаманних мові. Ось чому досить складно перенести ціле повідомлення вихідного тексту з однієї мови на іншу. Юридичний переклад вимагає відтворення як форми, так і змісту юридичного тексту. Останнє також передбачає передачу тексту з однієї правової системи в іншу [7, с. 67]. Тому юридичний переклад зазнає різних труднощів при передачі значення юридичного терміну, і перекладач повинен прагнути до функціональної еквівалентності.

Як зазначалося раніше, будь-який переклад повинен відповідати основним вимогам адекватності, точності та повноти. Хоча точність і повнота в основному спрямовані на форму юридичного тексту, адекватність посиляється на його зміст. Адекватність юридичного перекладу в основному досягається дотриманням основних правил юридичної термінології цільовою мовою [5, с. 56].

Отже, завдяки застосуванню різноманітних засобів комунікації та різнорівневих елементів на лексичному, морфологічному, структурному, граматичному рівнях, адресанту вдасться створити таку промову, яка матиме бажаний прагматичний вплив на адресата. Дотримання всіх згаданих складових можна зустріти у судових промовах, де адресант застосовує перераховані вище елементи задля побудови переконливої промови.

2.3 Синтаксичні особливості юридичних термінів

Говорячи про юридичну термінологію, ми розглядаємо мовний рівень, який обслуговує право, пов'язаний з юриспруденцією як наукою та професією.

Особливості юридичної термінології порівняно з іншими визначаються через відмінність словотвірних моделей, у характерному співвідношенні між іноземними та національними елементами, в особливостях її заснування та розвитку. Назви предметів, дій, явищ, людей, пов'язаних із законом та сферою його функціонування, ми пов'язуємо з юридичною термінологією.

Юридичний термін (лат. "*Terminus*" - прикордонний знак, кінець, закінчення, від "*terminus*" - римський бог кордону) може бути визначений як слово або словосполучення, що представляє поняття права, сфери соціального життя та має визначення на юридична література (зафіксована в правових актах, словниках, довідниках, енциклопедіях, наукових працях тощо).

Існує порівняно мало термінів, які мають еквіваленти в сучасній загальній мові. Однак слід зазначити, що нові складності з визначенням загальнонаукової, загальнотехнічної, галузевої / галузевої та галузевої термінології з'являються з розвитком нових галузей права [17, с. 45].

Основна функція термінології - номінативна. Терміни називають конкретні поняття з різних галузей людського знання. Ця функція представлена в науковому, журналістському, професійному та офіційному стилях. У той же час терміни можна використовувати поза цими стилями, і вони часто використовуються в сучасному дискурсі, літери, в яких терміни набувають додаткових значень, а також більш виразного чи емоційного відтінку, і, таким чином, можуть втратити своє фіксоване значення словника та перекладу, так звана кодифікація.

В умовах появи нових явищ та процесів деякі загальні слова можуть набувати додаткового значення, більш вузького та конкретного. Цей процес називається „спеціалізацією за значенням”, що представляє великий інтерес для перекладачів, оскільки вони мають шукати еквіваленти рідною мовою, створити

новий термін і, нарешті, об'єднати його відповідно до існуючих правил. Ще один аспект ситуації полягає в тому, що одне і те ж слово може бути пов'язане з різними функціональними системами, тобто галузями. Термін може бути утворений на основі рідної мови або запозичений у нейтрального банку (наприклад, міжнародної грецької та латинської).

Інший варіант - прийняти термін із іноземної мови та орфологічно адаптувати його до рідної мови. Для спеціалістів поняття терміна відповідає поняттю поняття [12, с. 11], тому термін повинен відображати характеристики позначеного об'єкта, бути точним.

Морфологічна структура терміна є ключовою, оскільки кожен термін має свою власну історію і з'явився в мові в певний історичний період за певних соціальних, еномічних та політичних умов [3, с. 50]. Крім того, ми можемо навіть зустріти терміни, які відтворюються описовим методом, оскільки поняття, що ці терміни просто відсутні в мові перекладу.

З розвитком права, юридичних дій та процедур юридичні терміни стають дедалі складнішими. Юридичні терміни можуть бути морфологічно класифіковані за трьома типами:

1. простий, що складається з одного слова;
2. складений, що складається з двох слів і пишеться як одне слово або дефіс;
3. словосполучення, що складаються з декількох елементів, написаних окремо.

Беручи до уваги той факт, що переважна більшість юридичної термінології складається із словосполучень, ці терміни є найскладнішими для перекладачів юридичних документів [22, с. 17].

Найважливішою особливістю термінологічного словосполучення є його відтворення у професійній сфері використання для позначення конкретного спеціального поняття. Поєднання буде стабільним лише в певній системі, інакше воно не сприйматиметься як згуртована мовна одиниця. Таким чином, стабільна,

стандартно відтворена структурна одиниця складного (сегментованого) професійного поняття залишається за межами кожного поєднання слів.

Термінологія - це рамка для терміна, що забезпечує йому точність і однозначність [4, с.5]. Особливості синтаксичної структури термінологічних словосполучень пов'язані з тим, що їх елементи можна вважати відкритими [23, с. 35] (оскільки елементи мають їхнє первинне значення) і, водночас, закриті (оскільки вони втрачають своє термінологічне значення, вступаючи у зв'язки з іншими елементами).

Чим складніша синтаксична конструкція, тим більше понять вона реалізує. Аналізуючи наведені вище приклади, можна зробити висновок, що синтаксична структура англійських та українських термінів не завжди збігається. Слід підкреслити, що, перекладаючи юридичні тексти англійською / українською мовами, ми повинні перевірити, чи конкретна теорема зафіксована в кодифікованому термінологічному списку, а отже, чи має вона визначення та еквівалент лінгвістичної мови.

Юридичне тлумачення законів, підзаконних актів, інструкцій, домовленостей, як завжди прагнуло до однозначності - однієї з основних вимог до термінів. У певній частині конституції, кодексів законодавства та статтях є збір виносков та визначень. Однак можливі деякі варіації, якщо розглядати різні типи домовленостей. Яскравим прикладом є формулювання одних і тих самих понять і понять, хоча і різні сприйняття та джерела. Водночас явище синонімізації юридичної термінології характерне і для інших мов.

2.1 Функціональні підходи в юридичному перекладі та протиріччя в термінах

У традиційній теорії перекладу юридичні тексти розглядалися просто як особливий випадок у загальних рамках текстів постачальників мовних послуг, які, в свою чергу, вважалися такими, що підпадають під дію загальної теорії.

Однак останні два десятиліття або близько того свідчать про зростаючу свідомість різноманітності діафазних різновидів, що підпадають під загальну рубрику "мови спеціального призначення", з одного боку, а з іншого боку, з'являється низка факторів - експоненціальне збільшення міжнародних контактів як на індивідуальному рівні, так і на рівні громади (міжнародна торгівля, комунікації, еміграція, туризм тощо), а також політична та економічна інтеграція, що передбачає поступову інтеграцію між правовими системами (наприклад, ЄС); а в двомовних (а в деяких випадках і дво-юридичних) країнах постійно зростає увага до рівних мовних прав, що сприяло залученню значної теоретичної уваги до юридичного перекладу.

У той же час в теорії перекладу відбулася кардинальна зміна точки зору: з появою підходів, зосереджених на комунікативних та прагматичних факторах, зараз все більше акцентується на перекладі як комунікативній та міжкультурній дії, залишаючи позаду всі підходи, орієнтовані виключно на лінгвістичні аспекти [17, с. 29-30]. Перекладача більше не вважають пасивним посередником, а скоріше міжкультурним оператором, вибір якого стає дедалі більшим орієнтований на реципієнта, базуючись не лише на суто лінгвістичних критеріях, але й на позамовних міркуваннях, насамперед на функції перекладеного тексту в цільовій культурі [14, с. 67, 91].

У цьому функціоналістському напрямі думок, зосередженому на концепціях скопосу та цілеспрямованості, вихідний текст більше не слід розглядати як єдиний стандарт оцінки перекладу, який тепер також оцінюється на основі його адекватності комунікативній цілі в цільова культура.

Що стосується застосовності цього підходу до юридичного перекладу, то його прихильники не лише заявляють, що їх теорії є вичерпними та застосовними до всіх типів текстів у будь-яких ситуаціях, що означає їх застосовність і до юридичного перекладу, але й сам Ганс Вермеєр, батько-засновник цієї школи думок, поширює дію його теорії Скопоса [22, с. 17, 27, 30] явно на юридичний переклад, надаючи практичні приклади її застосування до певних типів тексту.

Але вчені різного походження викликали сумніви щодо того, чи можна законно застосовувати функціональні підходи до текстів LSP, зокрема до юридичних текстів [16, с. 6].. Основні заперечення зосереджені на типовій орієнтації на одержувачів функціональних підходів, яка видається неприйнятною для юридичної мови, оскільки вона підпорядковується суворим «правилам тлумачення». Це не дивно для теорії, яка у своєму найекстремальнішому викладі проголошує "детронізацію" тексту оригіналу, ідея, яка здається неприпустимою в перспективі юридичного перекладу, де тексту оригіналу є "священним письмом". Загалом, функціоналізм та юридичний переклад, здається, суперечать [25, с. 27-28].

Однак є деякі пом'якшувальні фактори, які слід враховувати. Перш за все, деякі висловлювання Вермера є надзвичайно категоричними та провокаційними, як це часто бувають новаторські теоретичні висловлювання, але їх не потрібно сприймати буквально. Сам він виявив певну міру в ілюструванні та застосуванні своїх теорій. Загалом, при всій своїй провокаційності, поява функціональних теорій призвело до повернення додому ідеї про те, що транслатологія повинна покінчити з жорсткою вказівністю минулого та з пошуком правил еквівалентності, заснованих лише на критерії лояльності до тексту оригіналу, не враховуючи використання перекладеного тексту.

Заперечення проти прийняття функціональних підходів у юридичному перекладі можна легко відхилити, незважаючи на елементи, які, як видається, суперечать принципам, що традиційно застосовуються у цій галузі: більшість заперечень проти функціоналізму можна спростувати, враховуючи високий рівень абстракції його теоретичних припущень.

Навпаки, застосування функціонального підходу видається особливо придатним для перекладу юридичних текстів через їх різноманітність, хоча це не обходить проблему еквівалентності, а, навпаки, ставить її по-різному, відкидаючи ідею існування одна універсальна концепція еквівалентності. Натомість це швидше приносить уявлення про те, що ступінь еквівалентності, яку слід досягти

при перекладі даного тексту [12, с. 27-28]., не є абсолютною, а залежить в першу чергу від передбачуваної функції текст перекладу, а також від природи текст оригіналу: весь процес регулюється принципом, який знаходиться на досить високому рівні узагальнення, щоб бути придатним практично для всіх типів юридичних текстів.

Звичайно, для застосування в галузі права деякі найбільш суперечливі наслідки функціоналізму повинні бути модифіковані або навіть відкинуті, в основному завдяки особливому прагматичному статусу (тобто юридичній силі та чинності) юридичних текстів [9, с. 12-28], що є головним фактором при визначенні скопосу перекладу.

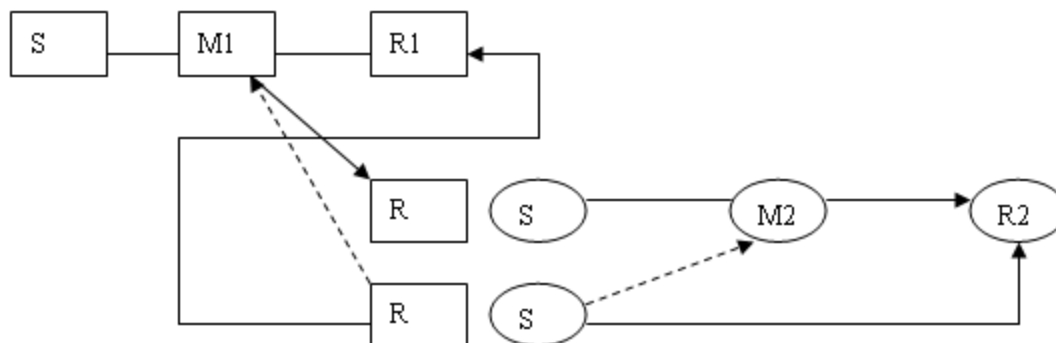
Однак не може бути сумнівів у тому, що в цілому при юридичному перекладі функціональний підхід є не тільки життєздатним, але і рекомендованим, а також ефективним з урахуванням його всебічності та гнучкості. Тим більше, що перевірка поведінки перекладачів у правовому полі показує, що фактична практика перекладу заснована на функціональних критеріях. Таким чином, якщо потрібно викласти єдиний об'єднаний принцип, який керуватиме вибором юридичних перекладачів, функціональна модель, схоже, є єдиною життєздатною альтернативою, головним чином через високий рівень абстракції.

2.4 Функціональна еквівалентність та її роль при перекладі

Досвідчені юридичні перекладачі вирішують безліч перекладацьких завдань. Прямого перекладу назви установи, концепції або юридичної термінології, яка однаково добре розуміється на текст перекладу (TL) [4, с. 44], оскільки текст оригіналу (SL), можливо, не знайдено. Методика, що застосовується у таких випадках, називається пошуком функціональної еквівалентності, і Ньюмарк описує її як “процедуру, яка займає універсальну область між ТО та ТП”.

Теорія функціональної еквівалентності науковця Ніди має великий вплив на переклад, включаючи юридичний переклад [8, с. 10-13]. Термін функціональна еквівалентність підкреслює вплив повідомлення на мову перекладу та читача мови джерела. Ми можемо використати часто цитовану діаграму для ілюстрації цієї теорії:

Таблиця 2.1

Перше поле представляє джерело (S), яке відправляє повідомлення (M1), що приймається вихідним рецептором (R1). Перекладач, який є і рецептором, і джерелом, спочатку отримує M1, ніби він R2, а потім видає в абсолютно іншому історико-культурному контексті нове повідомлення M2, яке він хоче зрозуміти кінцевим рецептором R2. Різниця між двома мовами та двома культурними установками представлена різними формами. Квадрати представляють фактори мови джерела, а кола - фактори мови рецептора.

Шарчевич визначає юридичний функціональний еквівалент як термін у цільовій правовій системі, що позначає поняття, функція якого така ж, як у вихідній правовій системі [9, с. 107]. Устон описує значення функціональної еквівалентності в юридичному перекладі, припускаючи, що техніка використання функціонального еквівалента може розглядатися як ідеальний метод перекладу.

Як констатує науковець Ніда, «загалом найкраще говорити про «функціональну еквівалентність» з точки зору достатності, оскільки жоден

переклад ніколи не є повністю рівнозначним. Ряд різних перекладів насправді може представляти різну ступінь еквівалентності».

За словами Жана-Клода Гемара, функціональна еквівалентність повинна використовуватися для перекладу контрактів, припускаючи, що цільовий термін буде зрозумілим для цільового читача, а також близький до терміна джерела. Далі Вермеер додає [5, с. 11-13]:

Наприклад, щодо контрактів, рішення про те, чи слід застосовувати формули тексту перекладу та в якому обсязі, визначається головним чином законом, що регулює договір. Цей факт є суттєвим, оскільки він визначає, чи буде контракт тлумачитися відповідно до джерела чи цільової правової системи [13, с.19-20]. Доктор Ніда припускає, що функціональна еквівалентність доцільна здебільшого тоді, коли застосування офіційного перекладу не буде адекватним, як це зображено в цих трьох принципах функціональної еквівалентності.

Принцип I: Функціональна еквівалентність необхідна, якщо близький, офіційний переклад може призвести до нерозуміння означувального значення, до тексту перекладу необхідно внести певні зміни.

Принцип II: Функціональна еквівалентність необхідна, якщо близький офіційний переклад не має сенсу, певні зміни можуть бути внесені в текст.

Принцип III: Функціональна еквівалентність необхідна, якщо близький офіційний переклад може призвести до серйозного нерозуміння асоціативних значень оригінального тексту або до значної втрати належного оцінювання стилістичних значень оригінального тексту, важливо внести такі корективи, які необхідні для відображення асоціативних значень оригінального тексту.

Отже, метод, який обере юридичний перекладач, залежить від ступеня еквівалентності в межах концепції. Хоча майже еквівалентність може вимагати від перекладача просто знайти на цільовій мові фразу з однаковим значенням, нееквівалентність потребує більшої участі, коли перекладач повинен ретельно перефразувати, не втрачаючи жодної оригінальної інформації та наміру.

Ненавмисно юридичні особи, які використовують юридичних перекладачів, залежать від здатності перекладачів приймати обґрунтовані рішення щодо перекладу, навіть коли джерела та цільові правові системи та юридична термінологія роблять це надзвичайно залученим процесом. Саме таким здібностям і навчають перекладачів при процесі перекладу на заняттях англійської мови.

Отже, юридичний переклад – це складний процес. Юридичний переклад, як інституційний, залежний від культури, вимагає від перекладача повного володіння лінгвістикою як мовою оригіналу, так і мовою перекладу, а також досконалого знання культур та правових систем країн-джерел та цільових країн.

У роботі з'ясовано, що однією з проблем юридичного перекладу є в те, що юридична термінологія дуже специфічна для системи та країни. Неможливо юридичну термінологію перекласти безпосередньо або буквально. У цьому питанні з'являється функціональна еквівалентність.

Виявлено, що особливістю перекладу юридичних термінів є знаходження функціональної еквівалентності - це процес, коли перекладач розуміє поняття мовою оригіналу та знаходить спосіб висловити те саме поняття мовою перекладу таким чином, що еквівалент передає те саме значення та намір, що й оригінал. Цього можна досягти шляхом пошуку фрази того самого значення, лексичного розширення або описового перефразування.

РОЗДІЛ 3 Робота з юридичними термінами на заняттях з іноземної мови та перекладу

3.1 Особливості методичної роботи над юридичними термінами

Різкий розвиток міжнародної діяльності України з іншими країнами та країнами Європи зробив свій внесок в інтеграцію ділової діяльності. Мова перемовин, мова документації, весь обсяг роботи ведеться іноземними мовами, частіше англійською. Як результат виникає низка проблем з приводу побудови, навіть складання, грамотності написання юридичних документів, а також щодо перекладу з англійської на українську або навпаки.

Будь-яка мова – це феномен певної національності людей, точніше їх культури. Щоб почати вивчення певної мови, необхідно зануритись в культуру, свідомість та менталітет народу, а також в його духовність. Деякі дослідники вважають, що мова є «грою», правила якої знають лише учасники цього колективу; а способи її вираження являються соціальною практикою колективу, що обумовлені інтелектуальними та практичними діями. Інші вважають мову потужним пристроєм, таким собі засновником етносу, якій працює через збереження культури, національної самосвідомості та традицій нації.

Будь-який переклад вимагає від перекладача адекватного перекладу, а юридичний переклад вимагає насамперед юридичної грамотності, тому що юрисдикція це завжди про норми, права, закони. Тому при перекладі слід звернути увагу в першу чергу на мовні реалії, безеквівалентну лексику та лінгвістичні розбіжності. Наприклад, в кожній мові наявні певні фрази, які не мають відповідників при перекладі на іншу мову: *ordinances* - місцеві муніципальні постанови, *totalitarian governing* - свавілля.

Також в юридичних текстах присутні давньоанглійські слова, які вже давно вийшли зі вжитку: *cordial, therein, gelid*.

Розглянемо лексичну омонімію, достатньо часто явище, наприклад, загальноживане слово “*housing*”, перше значення в словнику – «житло», але в юридичному контексті зазначений інший переклад – «житлове забезпечення, з

приводу юридичної діяльності»; розповсюджене слово “*benefits*”, перше значення слова «*переваги*», а вже в юрисдикції спостерігається повністю інший переклад – «*відшкодування*». В юридичних документах також зустрічаються й суто юридична термінологія *tort* - *делікт* (незначне правопорушення), *remedies* – *відшкодування*, *felonies* – *фелонії* (категорія тяжких злочинів).

Наступна характерна риса юридичного тексту – це модальне дієслово *shall*, яке вживається в значенні обов’язку чи наказу: “*The state courts shall be primarily concerned with cases arising under state law*” – «*Суди штату зобов’язані розглядати переважно справи, що виникають відповідно до законів штату*».

Таблиця 3.1

<p>1. The principal function of the court of appeals is to review cases appealed from trial courts to determine whether the law was correctly interpreted and applied. If the mistakes affect a party’s rights, they shall constitute plain (or “prejudicial”) error</p>	<p>1. Найважливішою функцією апеляційного суду є перегляд справ, на які було подано апеляцію у судах першої інстанції, та з’ясування того, чи правильно було витлумачено і застосовано закони. Якщо помилки порушують права будь-якої із сторін, то вони зобов’язані вважатися такими, що здатні вплинути на правомірність судового рішення.</p>
--	--

В даному уривку можна виокремити декілька фраз та словосполучень. Наприклад, *plain (or “prejudicial”) error* - *судова помилка, яка здатна вплинути на правомірність судового рішення* – дана фраза не має відповідника в українській мові, тому вона підпадає до категорії безеквівалентної лексики. Давньоанглійської лексики даний витяг документу не має, а ось цікаве слово “*party*”, яке в даному випадку перекладається як «*сторона (у справі)*», тобто тут спостерігається лексична омонімія. Також наявне модальне дієслово *shall*, яке виконує свою функцію в даному юридичному документі.

Як згадувалося раніше, при перекладі з англійської на українську перед перекладачем виникає багато складностей, що викликані специфікою правових систем обох мов, тому однією з них є відсутність відповідника у мові перекладу. Тобто при перекладі, перекладачу не вдається знайти вірний еквівалент і тоді він вдається до наступних методів: перефразування чи описовий метод, заміна контекстуальним аналогом, калькування чи послідовний переклад.

Такий перекладацький прийом, як описовий метод, вживається досить часто. Іншими словами це пояснення слова, яке не має свого перекладу, наприклад: “*transcript of the evidence*” – «розшифрована стенограма протоколу судового засідання»; “*extraordinary remedies*” – «надзвичайні засоби судового (правового) захисту»; “*rules of superintendence*” – «правила нагляду за процедурою проведення засідань»; “*misdemeanor*” - «місдімінор (незначне правопорушення)».

В словнику можна зустріти декілька варіантів перекладу, тобто декілька відповідників, якими можна користуватися в різних контекстах. Задача перекладача, шляхом підбору, віднайти вірний варіант аналогу за значенням, який найвлучніше б передав значення терміну. Якщо брати до уваги, наприклад, часто вживане в юридичних документах, слово “*guilt*”:

1. Пригнічений стан, викликаний знанням або думкою, що ви зробили щось не так;
2. той факт, що хтось зробив щось незаконне;
3. звинувачення або відповідальність за те, що зробили щось не так або за те, що сталося;
4. “*a guilt trip*” - те, що ви говорите комусь, щоб викликати у них почуття провини;
5. “*to guilt into*” - змусити когось щось зробити, переконавши його, що неправильно цього не робити;
6. “*to be the picture of guilt*” - виглядати надзвичайно винним.

Якщо перекладач зустрічає просто відтворену лексему українською, це може означати лише одне, перед ним наступний метод перекладу – калькування. Цей метод широко розповсюджений, тому можна віднайти сотні таких прикладів: “*criminal penalties*” – «кримінальні покарання», “*public hearing*” – «відкриті слухання», «поділ влади» - “*separation of powers*”, “*state affairs administration*” - «управління державними справами», “*by direct vote*” – «прямим голосуванням».

Так як юридична мова багата на різноманітні власні назви установ, закладів, юридичних та соціальних фірм, тому при перекладі часто застосовується метод транскрибування – прийом, суть якого полягає у передачі не орфографічної, а фонетичної форми слова, наприклад: “*The Revised Code*” – «Рівайсд Коуд»; “*United States Supreme Court*” – «Юнайтід Стейтс Сунпрім Кот»; “*Member of Parliament*” – «Мембер оф Парламент».

Терміносистема у юридичній галузі англійської та української мов відрізняється значним чином, тому при перекладі слід приділити цьому увагу. Багатокомпонентні терміни – найскладніше завдання під час перекладу. У лінгвістиці виділена певна класифікація багатокомпонентних термінів, перша класифікація поділяється за способом зв'язку:

а) словосполучення, у яких значеннєвий зв'язок між компонентами виражений шляхом примикання, наприклад: «державний суверенітет» - “*state sovereignty*”; «законодавчі органи» - “*legislative bodies*”; «майнове право» - “*property law*”;

б) словосполучення, компоненти яких оформлені граматично за допомогою прийменника або наявності закінчень, наприклад: «право на арешт» - “*powers of arrest*”; «право вето» - “*right to veto*”; «порядок утворення» - “*procedure to establish*”; «поділ влади» - “*division (separation) of power(s)*”.

Наступна класифікація термінів за граматико-лексичним характером, вона має три види. Перший – це терміни-словосполучення, два компонента з яких можна віднайти в словнику, такі терміни є самостійними і можуть вживатися поза контекстом словосполучення, а також зберігати властиве собі значення:

«статутне право» - “*statutory law*”, обидва слова є термінами, як “*statute*”, так і “*law*”; «техніка безпеки на виробництві» - “*industrial safety*” = “*industry*” і “*safety*”; «фінансові установи» - “*financial institutions*” = “*finance*” і “*institution*”. Але якщо говорити про контекст словосполучення, то вони також можуть набувати нового значення, залежно від іншого терміну, що стоїть поруч. Тобто можна зробити певний висновок щодо першої класифікації, по-перше, терміни-словосполучення володіють значеннєвою самостійністю; по-друге, вони схильні до розчленування та виділення компонентів зі словосполучення.

Щодо другого виду, його можна умовно поділити на три підвиди:

Перший – це юридичний термін + загальноновживана лексика, мається на увазі що словосполучення складається з двох компонентів, один з яких термін, а інший – слово загальноновживаної лексики. Як зазначає Р.Проніна, даний спосіб утворення є найпродуктивнішим, ніж перший;

Другий – це прикметник + термін або загальноновживана лексика. Наприклад: «надзвичайні засоби судового (правового) захисту» - “*extraordinary remedies*”; «цивільні справи» - “*civil matters*”; «виключна юрисдикція» - “*exclusive jurisdiction*”. Перший компонент, прикметник, який відіграє значну роль для певної галузі науки;

Третій – загальноновживана лексика + загальноновживана лексика. Тобто два компоненти разом утворюють термін, але коли вони вживаються окремо один від одного, тоді являють собою термін, стаючи специфічним для певної області значення. Наприклад: “*original party*” – «перша сторона (у справі)», перше значення слова “*original*” – це оригінальний, а значення слова “*party*” – вечірка, але в результаті «злиття», словник перекладає даний термін-словосполучення згідно юридичної області значення; “*last resort*” – «остання інстанція»; “*intermediate step*” – «проміжна ланка». Такий спосіб утворення термінів-словосполучень є без продуктивним і достатньо рідко зустрічається в юридичному контексті.

В перекладі термінологічних словосполучень беруть участь дві процедури, аналітична та синтетична. Переклад окремих компонентів, тобто аналітичний етап, більш популярний, тому що він виконує головну роль при перекладі, де поперше необхідно визначити ці самі компоненти складного терміну, а вже потім перекладати; тому що частіше одним із компонентів може виступати словосполучення, яке входить до складу складного терміну. З приводу синтетичного етапу, він являє собою виокремлення компонентів складного словосполучення відповідно до семантичних відношень в реченні, а вже потім переклад остаточного варіанту складного терміну.

В юридичній термінології також досить часто зустрічаються терміни-словосполучення, які просто недопустимо перекладати дослівно, хоча в рідній мові досить легко можна знайти їх еквіваленти. Тобто окремі компоненти таких термінів повністю відрізняються від компонентів відповідника у рідній мові. Наприклад: «свавілля» - *“totalitarian governing”*; *“transcript of the evidence”* – «розшифрована стенограма протоколу судового засідання»; *“Associate Justice”* – «член (Верховного) суду».

Цікавий факт, подвійна мовна основа є характерним фактором для модернізованої англійської юридичної документації. Загальноживана лексика та спеціалізована, прості та складні терміни, слова та словосполучення, контекст – все це впливає на переклад. Виникає запитання, що таке подвійна мовна основа. Це ті самі прості та складні терміни, але що мають інше походження, запозичені з інших мов. В юриспруденції переважає, звісно, латинська мова: *“quo warranto writ”* – «судовий наказ про перевірку правомірності претензій»; *“habeas corpus statement”* – «порядок для перевірки законності утримання під вартою»; *“mandamus appellation”* – «апеляція посадовій особі про виконання вимог заявника».

Пропоную наглядно зробити граматично-лексичний аналіз витягу з юридичного тексту у процесі перекладу на українську. Зразком слугуватимуть статті по судочинству, які насичені цілковито юридичною термінологією.

Таблиця 3.2

Article 7	Стаття 7
<p>The Ohio Rules of Civil Procedure provide that a lawsuit is started by filing a written pleading called a complaint with the proper court. “Monetary jurisdiction” is the minimum or maximum dollar limit on civil cases that a particular court can handle. “Territorial jurisdiction” is the geographic extent of a court’s power.</p>	<p>Норми розгляду цивільних справ у штаті Огайо визначають, що судова справа розпочинається з подання заяви, яка називається позовною заявою, до відповідного суду. “Грошова юрисдикція” – це той мінімум або максимум грошової суми позовів у цивільній справі, яку може розглядати суд. “Територіальна юрисдикція” – це географічні межі поширення повноважень суду.</p>

Звернемо увагу, що в даній статті переважають наступні класифікації термінів:

1. Adjective + Noun – *territorial jurisdiction, civil cases, proper court, geographic extent*. Ці терміни перекладаються відповідно - прикметник + іменник, тобто приналежність до частин мови зберігається.
2. Noun1 + Noun2 – *court system, procedure rules, delivery complaint*. В даному випадку іменник *court* виступає в даному випадку прикметником – судова система. Тобто відповідник Noun1 – прикметник.

Всі представлені вище терміни є чисто юридичними, ті, що вживаються в юридичній термінології [49, с. 44]. Наприклад, дієслово *to handle* може стати причиною неадекватного перекладу, тому що його перше значення в словнику – *вирішувати (проблему)*, а в юридичному контексті – *розглядати (справу)*.

Щодо власних назв: *The Ohio Rules of Civil Procedure - Норми розгляду цивільних справ у штаті Огайо*.

Розглянемо також досить цікавий випадок “*a written pleading*” – «*позовна заява*». *Pleading* – іменник, тобто це похідне від неперехідного дієслова *to plead*. *Written* – це минула форма (*Past Participle*) від дієслова *to write*. Таким чином, переклад також міг бути неадекватним, тому що недостатньо звертати увагу лише на частину мови, знаючи при цьому певні підказки у вигляді суфіксів або префіксів; чи лише на переклад в словнику, частіше на найперше у ньому значення. Перекладач звертає увагу на текст у цілому, при цьому не повинен забувати про екстралінгвістичні фактори. Що також впливають на переклад.

Таблиця 3.3

Article 2	Стаття 2
<p>The whole proceeding, questions and answers, in cases provided by law, is often transcribed into typewritten form. A party may be compelled to answer “interrogatories” in order to provision of the accused’s right for defense or provision of the accused’s right to file appeals (written questions propounded by the other party). The court may limit or prohibit a discovery proceeding if it would subject anyone to undue annoyance, embarrassment, or expense supporting public prosecutor’s to the accusation on the part of the state Depositions, i. e. questioning hereunder oath recorded by a court reporter, may be taken from parties and witnesses until a verdict of guilty is rendered by a court.</p>	<p>Уся судова процедура, запитання та відповіді, у визначених законом випадках, часто фіксуються у друкованій формі. Сторону можуть примусити відповідати на запитання “міжопитувального переліку” задля забезпечення обвинуваченому права на захист або забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду (переліку питань у письмовій формі, запропонованого іншою стороною). Суд має право обмежити або заборонити процедуру надання документів, коли вона спричинює надмірні моральні страждання, великі незручності або матеріальні збитки, підтримуючи державне обвинувачення в суді прокурором. Запротокольовані свідчення, записані судовим секретарем, тобто допит під присягою, можуть братися у сторін та свідків до винесення обвинувального вироку судом.</p>

У даній статті зустрічаються терміни з різними типами зв'язку: *a verdict of guilty is rendered by a court* – багаточленне словосполучення, *file appeals* - N₁ + N₂, *right for defense* - (N₁ + for + N₂). Термін “*interrogatories*” утворено за допомогою префікса *-inter*, який означає «перебування між, поміж, періодичність дії, скасування, зниження» [29, с. 44], тому і переклад відповідний - “міжопитувального переліку”.

Також ми зустрічаємо сталі звороти в реченнях, в юридичній документації вони зустрічаються досить часто, до їх складу часто входять прийменники чи/або сполучники: *rendered by a court, provided by law, , in respect of, in no case*. Власні назви в даному витязі повністю відсутні [47, с. 44].

Як констатувалося вище, юридичний контекст багатий на старовживані слова, слово “*hereunder*”, але в даному уривку воно модернізувалося і в сучасній обробці ми маємо ось таке словосполучення – “*set forth hereunder*”, в перекладі на українську – *зазначено нижче або нижче наведена інформація*. Така лексика, звісно, викликає труднощі під час перекладу, адже в українській мові є співзвучні відповідники, з якими легко сплутати такі слова.

Підсумовуючи, можна сказати, що при перекладі слід звертати увагу на кожен дрібничку, багато нюансів зустрічається на шляху перекладача. Це все пов'язано з культурними розбіжностями, специфікою юридичної мови, екстралінгвістичними факторами, різницею в юрисдикції обох систем країн. Тому дана тема буде актуально ще багато років.

3.2 Синтаксичні особливості англійських та українських юридичних термінів

Лінгвістика як наука тісно пов'язана з усіма галузями знання. Вона служить інструментом для більш фундаментальних досліджень конкретних наукових напрямків, у тому числі гуманітарних. Не дивно, що за останнє десятиліття лінгвістика розвиває свій спектр і в поєднанні з усіма іншими науковими напрямками сприяє створенню таких підрозділів, як, наприклад, юридична

лінгвістика. Справді, існує потреба проаналізувати великий мовний шар: юридичну термінологію, яка регулює суспільні відносини. Термін виступає як базова частина будь-якої терміносистеми і стає об'єктом дослідження багатьох українських та зарубіжних вчених [48, с. 41].

Говорячи про юридичну термінологію, ми розглядаємо мовний шар, який слугує праву та пов'язаний з юриспруденцією як наукою і професією. Особливості юридичної термінології порівняно з іншими визначаються виразністю словотворчих моделей, характерним співвідношенням іноземних і національних елементів, специфікою її заснування та розвитку. До юридичної термінології ми відносимо назви предметів, дій, явищ, людей, які пов'язані з правом та сферою його функціонування.

Юридичний термін (лат. «*terminus*» – прикордонний знак, закінчення, закінчення, від «*terminus*» – римський бог кордону) можна визначити як слово або словосполучення, що представляє поняття права, сфери суспільного життя та має визначення юридична література (зафіксована в нормативно-правових актах, словниках, довідниках, енциклопедіях, наукових працях тощо) [17, с. 94].

Юридична енциклопедія Шемшуненка поділяє юридичний термін на такі підкласи:

1. Загальноправовий термін (поширений серед усіх галузей права). Це такі терміни, як *refugee, witness, employee, party etc.*

2. Галузевий (дисциплінарний) термін (функціонує лише в конкретній галузі права, скажімо, кримінальному), наприклад, *components of the crime, deterrent weapon, suit, nunciature, chaplain, charge-sheet etc.*

3. Міждисциплінарний термін (відомий у двох або кількох галузях права), *statement, complaint, writ etc.*

Існує відносно небагато термінів, які мають еквіваленти в сучасній загальній мові. Однак слід зазначити, що з розвитком нових галузей права виникають нові складнощі з визначенням загальнонаукової, загальнотехнічної, галузевої термінології.

Основна функція термінології — номінативна. Терміни називають конкретні поняття з різних галузей людського знання [4, с. 104]. Ця функція представлена в науковому, публіцистичному, професійному та офіційному стилях. У той же час терміни можуть використовуватися за межами цих стилів, і вони часто використовуються в сучасному дискурсі, наприклад, *belles-lettres style*, в яких терміни набувають додаткових значень, а також більш експресивного чи емоційного відтінку, і, таким чином, можуть втратити своє фіксоване словникове значення та переклад, так звану кодифікацію [17, с. 344]. “*Belles-lettres style*” – це художній стиль в якому поєднуються три підстили, поезія, емоційна проза та драма; основні функції даного стилю – це когнітивна та естетична. Таким чином, за допомогою подібних стилів, втілюються авторські задуми.

У художньому стилі (*belles-lettres style*) терміни можуть втратити стилістичну близькість, спільну з діловою мовою, і використання терміна як фігур мови та художніх образів породжує їх часткову або повну семантичну детермінологізацію.

Проте процес може бути зворотним. В умовах появи нових явищ і процесів деякі загальні слова можуть набувати додаткового значення, більш вузького і специфічного. Цей процес називається «спеціалізацією значень», що представляє великий інтерес для перекладачів, оскільки вони мають шукати еквіваленти рідною мовою, створювати новий термін і, нарешті, уніфікувати його відповідно до існуючих правил [37, с. 454]. Ще один аспект ситуації полягає в тому, що одне й те саме слово може бути пов’язане з різними функціональними системами, тобто галузями. Термін може бути утворений на основі рідної мови або запозичений з нейтрального банку термінів (наприклад, міжнародної грецької та латинської).

Інший варіант — прийняти термін з іноземної мови та морфологічно адаптувати його до рідної мови. Для спеціалістів поняття терміну зрівнюється з поняттям концепту в цілому, тому термін має відображати характеристики позначається об’єкта, бути точним.

Морфологічна структура терміна є ключовою, оскільки кожен термін має свою історію і з'явився в мові в певний історичний період за конкретних соціальних, економічних і політичних умов. Крім того, ми можемо навіть зустріти терміни, які відтворюються описовим методом, оскільки поняття, які ці терміни представляють, просто відсутні в мові перекладу. Ці слова також називають “*realias*”.

З розвитком права, юридичних дій і процедур юридичні терміни стають все більш витонченими [34, с. 144]. Юридичні терміни можна морфологічно класифікувати на три типи:

1. Прості, що складаються з одного слова: *admission, testimony, interrogatory*;

2. Складені, що складаються з двох слів і пишуться як одне слово або через дефіс: *juvenile delinquents, court martial, military crimes*;

3. Словосполучення, що складаються з кількох елементів, записаних окремо: *in the name of Ukraine, bodies of state rules, sue on written contracts*.

Беручи до уваги той факт, що переважна більшість юридичної термінології складається із словосполучень, ці терміни є найбільш складними для перекладачів юридичних документів.

Найважливішою ознакою термінологічного словосполучення є його відтворення у професійній сфері вжитку для позначення конкретного спеціального поняття [29, с. 60]. Комбінація буде стійкою лише в межах певної системи, інакше вона не буде сприйматися як цілісна мовна одиниця. Таким чином, стабільна, стандартно відтворена структурна одиниця складного (сегментованого) професійного поняття залишається поза кожним словосполученням. Термінологія є основою терміна, що забезпечує йому точність і однозначність. Особливості синтаксичної структури термінологічних словосполучення пов'язані з тим, що їх елементи можна вважати відкритими (оскільки елементи мають їх первинне значення) і водночас закриті (оскільки втрачають термінологічне значення при вході в зв'язки з іншими елементами).

Юридична термінологія багата на терміни, створені синтаксичним методом.

Зазвичай виділяють три синтаксичні типи:

1. Двокомпонентні терміни;
2. Трискладові терміни;
3. Багатокомпонентні (полікомпонентні) терміни.

В англійській юридичній термінології найпоширенішими є наступні синтаксичні типи:

Таблиця 3.4

№	Syntactical structure	Ukrainian legal term	English equivalents
1.	Adjective + Noun in singular (nominal case)	1. зловмисне судове 2. переслідування 3. кримінальне листування 4. незаконне ув'язнення незначний місдімінор	1. malicious prosecution 2. criminal correspondence 3. false imprisonment 4. minor misdemeanor
2.	Adjective + Noun in plural (nominal case)	1. міні-суди 2. перехресні позови (до співпозивача або співвідповідача) 3. потерпілі сторони 4. судочинство	1. mini-trials 2. cross-claims 3. injured parties 4. court proceedings
3.	Noun in singular + preposition construction	1. програти справу внаслідок неявки до суда 2. порушення вимог 3. неповага до судді 4. засади судочинства	1. lose by default 2. violation of requirements 3. disrespect to the judge 4. principles of procedure

Порівнюючи українські юридичні терміни та їхні еквіваленти в англійській мові, ми можемо спостерігати збереження синтаксичної структури з деякою незначною трансформацією (форми однини проти множини або додавання слова тощо). Це можна пояснити тенденцією мов набувати міжнародних термінів та подібністю великої кількості кореневі форми.

Таблиця 3.5

Багатокомпонентні терміни

№	Syntactical structure	Ukrainian legal term	English equivalents
1.	Predicative syntactical models	1.звільнення за власним бажанням 2.змагальність сторін у процесі 3.можливі поправки до змагальних паперів 4.обмін висновками експертів, лікарів та лікарень	1.voluntary dismissal from office 2.trial as an adversary proceeding 3.possible amendments to the pleadings 4.exchange of reports of experts, medical reports and hospital records

Безумовно, аналізуючи типи багатокомпонентних складно-юридичних термінів і словосполучення, необхідно враховувати приналежність української та англійської мови до інших мовних сімейств (синтетичні та аналітичні мови відповідно). Цей факт, безсумнівно, впливає на їх синтаксичні функції. Так, якщо в українській мові морфологія добре розвинена і граматичне значення поєднується з лексичним за допомогою флексії [7, с. 73], афіксів і відмінків, то в англійській (аналітичній) основний акцент робиться на порядку слів у конструкціях, на вживанні множинних прийменників, часток, артиклів, які несуть граматичне і навіть іноді лексичне значення. Розглянемо приклади в таблиці:

Таблиця 3.6

Adjective + noun in singular	1.резонансний (жахливий) злочин 2.територіальна юрисдикція 3.традиційна процедура 4.усні контракти	1.heinous crime 2.territorial jurisdiction 3.traditional litigation 4.oral contracts
Participle 1 + noun (in singular\plural)	1.супротивна сторона 2.засоби відсіювання 3.вступні промови (адвокатів сторін)	1.opposing party 2.screening devices 3.opening statements 4.closing statements

	4.прикінцеві аргументи (адвокатів сторін)	
Participle 2 + noun (in singular\plural)	1.рекомендований лист 2.непорушення справи без вагомих підстав 3.потерпіла сторона 4.правова держава	1.certified mail 2.unexcused failure 3.injured party 4.governed state
Participle 2 + preposition + noun	1.доведений так, щоб не існувало жодної розумної підстави для сумнівів 2.вбивство за обтяжуючих обставин 3.нараження дітей на небезпеку 4.засуджений на максимальний термін	1.proved beyond doubt 2.aggravated by murder 3.endangered of children 4.sentenced to the statutory

Багатокомпонентні синтаксичні типи термінів-словосполучень можуть включати чотири, п'ять, шість і навіть більше елементів, наприклад: **Participle 2 + noun + noun + noun**: “*organized building construction and safety*” – «будівництво та безпека праці»; «забезпечення підтримання державного обвинувачення» - “*provided a public prosecutor’s support*”; “*accessible exchange of reports of experts*” – «доступність обміном висновками експертів»; “*approved court of special jurisdiction*” - «затверджений судом спеціальної юрисдикції».

Чим складніша синтаксична конструкція, тим більше понять вона реалізує. Аналізуючи наведені вище приклади, можна зробити висновок, що синтаксична структура англійських та українських термінів не завжди збігається. Слід підкреслити, що під час перекладу юридичних текстів англійською/українською мовою ми повинні перевірити [44, с. 34], чи фіксується конкретний термін у кодифікованому термінологічному списку, а отже, чи має він визначення та еквівалент на мові.

Юридичне тлумачення законів, підзаконних актів, інструкцій, договорів завжди прагнуло до однозначності – однієї з основних вимог до термінів. У певній частині конституції, кодексів і статей є ряд приміток і визначень. Однак деякі варіації можливі, якщо розглядати різні типи угод. Яскравим прикладом є формулювання одних і тих самих понять і концепцій, хоча різні сприйняття та джерело (етимологія): вияви непереборної сили/форс-мажорні сили. Водночас явище синонімізації юридичної термінології характерне й для інших мов.

Юридична термінологія – це новий спеціалізований напрямок термінологічного банку української мови. У ньому синтезовано сучасні методологічні підходи та інструментарій лінгвістичних і юридичних наук та розроблено загальнотеоретичні питання терміну, термінології, терміносистем, визначено його концептуальну основу [19, с. 220].

Аналізуючи англійські та українські юридичні терміни, можна зробити висновок, що представлення іноземного терміна українською мовою переважно залежить від цілого ряду факторів. Насамперед, ця залежність з'являється і посилюється з підвищенням рівня спеціалізації перекладної лексичної одиниці. Роль перекладача полягає в тому, щоб знайти фіксований еквівалент у словнику, щоб досягти ідеальної кореляції. Загальні юридичні терміни переважно використовуються в усіх галузях права і позначають загальні поняття. Переклад цієї категорії слів уніфікований; транскодування (транслітерація або транскрипція, або обидва) зазвичай використовується для передачі поняття. У той же час синтаксична структура є ключовою в перекладі, коли ми аналізуємо багатокomпонентні юридичні терміни. Цей факт пояснюється відсутністю цих лексичних елементів в єдиній системі юридичної термінології. Процедура перекладу нових елементів така: аналіз існуючих словосполучення, порівняння синтаксичних типів, дослівний переклад (розрахунок) з урахуванням синтаксису вихідної мови. Описовий переклад, обчислення, додавання слів, модуляція та транспозиція слів – це трансформації перекладача, які використовуються в перекладі юридичного тексту.

Висновки

Юридичний переклад – це складний процес. Юридичний переклад, як інституційний, залежний від культури, вимагає від перекладача повного володіння лінгвістикою як мовою оригіналу, так і мовою перекладу, а також досконалого знання культур та правових систем країн-джерел та цільових країн.

У роботі з'ясовано, що однією з проблем юридичного перекладу є те, що юридична термінологія дуже специфічна для системи та країни. Неможливо юридичну термінологію перекласти безпосередньо або буквально. У цьому питанні з'являється функціональна еквівалентність.

Виявлено, що особливістю перекладу юридичних термінів є знаходження функціональної еквівалентності - це процес, коли перекладач розуміє поняття мовою оригіналу та знаходить спосіб висловити те саме поняття мовою перекладу таким чином, що еквівалент передає те саме значення та намір, що й оригінал. Цього можна досягти шляхом пошуку фрази того самого значення, лексичного розширення або описового перефразування.

Функціонування у законодавчому дискурсі відбувається на різних мовних рівнях, створюючи при цьому загальну його картину. Доведено, що застосовуючи тактики переконання, оратор вдається до синтаксичного паралелізму, що допомагає йому протиставляти, дискредитувати чи аргументувати.

З'ясовано, що особливістю законодавчого дискурсу є структурно-композиційні та лексико-семантичні засоби реалізації, так звані кваліфікатори: біноміальні конструкції, герундіальні та інфінітивні звороти, пасивний стан дієслова-присудка, паралельні структури. Важливим елементом законодавчих положень виступає організація тексту, тобто використання відступів, абзаців, кореляції шрифтів, що полегшує сприйняття повідомлення та наголошує на значущих елементах тексту документа.

Під час занять з перекладу юридичної літератури, перед студентами постає нелегка задача, переклад юридичного терміну. Але їм невідомо яким саме

методом це краще зробити, тому студенти шляхом спроб та помилок намагаються віднайти той самий компонент складного чи багатокomпонентного терміну.

Я, Кострюкова Валерія Олександрівна, своїм підписом засвідчую, що моя науково-дослідна робота «Особливості перекладу юридичних термінів» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. При написанні роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

Список використаних джерел

1. Алімов В.В. Юридичний переклад. Практичний курс. Англійська мова. Вид. 2-ге. М.: Едіторіал УРСС, 2004, 160 с.
2. Белова А.Д. Аргументативний дискурс у зіставному аспекті Праці Міжнар. конф. «Проблеми зіставної семантики». К.: КДЛУ, 1997, 340 с.
3. Белова А.Д. Лінгвістичні аспекти аргументації (на матеріалі сучасн. англ. мови): автореф., докт. філол. Наук. КДУ імені Т. Шевченка, 1998, 36 с.
4. Белова А.Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. Вісник КНУ імені Т. Шевченка. Іноземна філологія: Випуск № 32-33, 2002, 12 с.
5. Бехта І.А. Дискурс наратора в англійській прозі. Грамота, 2004, 304 с.
6. Бехта І.А. Текст в парадигматичній системі наукових лінгвістичних концепцій: актуальні та віртуальні стратегії розвитку. Дискурс іноземномовної комунікації. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002, 188 с.
7. Бурбело В.Б. Сучасні концепції дискурсу та лінгвопрагматичні засади дискурсології. Вісник КНУ імені Т. Шевченка Сер. Іноземна філологія: Випуск № 32-28, 2002, 84 с.
8. Вербенець М. Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. Спеціальність 1 "українська мова" , Київ, 2004, 20 с.
9. Власенко М.С. Комунікативно-прагматичний аспект англійського законодавчого тексту: Дисю, канд. філол. Наук. КНУ імені Т. Шевченка, 2001, 246 с.
10. Власенко М.С. Мовні засоби втілення стильових рис текстів іноземномовних законодавчих документів. Вісник Київського державного лінгвістичного університету № 2, 2000, 154 с.
11. Гумовська І.М. Англійська юридична термінологія у судовому дискурсі. Праці Міжнар. конф. «Прикладна лінгвістика» Львів, 2003, 240 с.

12. Дерді Е.Т. Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів. Автореф. дис., канд. філол. наук: КНУ імені Т.Шевченка, 2003, 21 с.

13. Дерді Е.Т. Структурні та семантичні особливості англійських юридичних термінів-складних слів. Мовні і концептуальні картини світу. – К.: КНУ імені Т.Шевченка, 2001, 47 с.

14. Зайцев Ю.А. Автентичність правового тексту та проблеми його термінологічно-мовного оформлення. Українське право, 1997, 110 с.

15. Зарума-Панських О.Р. Лексико-семантичні особливості текстів міжнародних договорів: навч. посібник: Дис., канд. філол. Наук, 1999, 149 с.

16. Карабан В.І., Верба Л.Г. Інгерентна прагматичність дискурсу. Актуальні проблеми вивчення мови та мовлення між особою та міжкультурної комунікації, Харків, 1996, 90 с.

17. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В'ячеслав Іванович Карабан. Вінниця, Нова книга, 2004, 57 с.

18. Коваль А.П. Ділове спілкування: Навч. посібник. Усне ділове спілкування. Письмове ділове спілкування, Либідь, 1992, 280 с.

19. Коваль Н.Є. Комунікативні та номінативно-синтаксичні особливості англійських законодавчих та судових текстів: зіставний аналіз. Проблеми семантики слова, речення та тексту, 2002, 141 с.

20. Коваль Н.Є. Структурно-синтаксичні засоби реалізації прагматичної установки законодавчого дискурсу. Проблеми семантики слова, речення та тексту, 2003, 136 с.

21. Коваль Н.Є. Судовий документ як тип тексту // Іноземна філологія. 2004, 220 с.

22. Коваль Н.Є. Комунікативно-прагматичні аспекти юридичного дискурсу // Викладання англійської мови як мови фаху в контексті глобалізації університетської освіти, 2006, 97 с.

23. Коваль Н.Є. Аргументативний дискурс у законодавчому // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. КНУ імені Т. Шевченка – 2006, 439 с.
24. Кусько К.Я. Проблеми дискурсної лінгвістики // Іноземна філологія. Львів, 2001, 168 с.
25. Марахова А.В. Мова сучасних ділових документів. Наукова Думка, 1981, 140 с.
26. Маслова В.А. Лінгвокультурологія: Навч. посібник для студ. Вищ. Навч. Закладів, Видавничий центр «Академія», 2001, 208с.
27. Мисик Л.В. Деякі аспекти інтернаціональної правничої термінології. Праці Міжнар. конф. «Прикладна лінгвістика», Львів, 2003, 36 с.
28. Островська О.М. Категорія оцінки у структурі англomовного законодавчого тексту. Теоретичні аспекти, мовні засоби реалізації: навч. Посібник. Лінгводидактична організація навчального процесу іноземних мов у вузі, Львів, 1996, 89 с.
29. Приходько Г.І. Контекстуальна зумовленість аргументативних оцінних висловлювань в діалогічному дискурсі, Вісник КДЛУ: Серія «Філологія», КДЛУ, 2000, 304 с.
30. Покровська О.А. Українська термінологія ринкових відносин: Дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 1995. 207 с.
31. Проніна Р.Ф. Переклад англійської науково-технічної літератури: навч. пос. для вузів. – 3-є вид., випр. і доп. Вища школа, 1986, 175с.
32. Сліпович В.С. Ділова англійська. Business communication: навч. пос. ТетраСістемс, 2002, 256 с.
33. Тер-Мінасова С.Г. Мова : Навч. посібник для студ. Вища міжкультурна комунікація. Шк. Вид. Слово/Slovo, 2000, 624 с.

34. Черноватий Л. М. Переклад англомовної юридичної літератури. Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2006, 656 с., (3-є видання, виправлене і доповнене).

35. Шемчушенко Ю. С. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. – Київ: Укр. енцикл., 2003, 736 с.

36. Щепотина Е.В. Лінгвокультурні фактори перекладу юридичного тексту. Мова, комунікація і соціальна сфера. Вип. 2., Вороніж: ВГТУ, 2020, 109–116 с.

37. Partnership and co-operation agreement between the European communities and their members, and Ukraine// <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu>

38. Rule of law handbook a practitioner's guide for judge advocates. / The Judge Advocate General's Legal Center and School, U.S. Army Center for Law and Military Operations: 2011, 324 с.

39. Mellinkoff D. The Language of the Law / David Mellinkoff. – Boston: Little, Brown and Co, 1983, 526 p.

40. Phil C. Techniques of Legal Translations [Electronic source]. – Access Mode:

41. Chernovatyi, L., Karaban V. (2006). *Pereklad angломovnoi gromadsko-politichnoi literatury. Systema derzhavnogo upravlinya SSHA./ Za redakciyeyu L. Chernovatogo i V. Karabana.* [Translation of English public and political literature. The system of Public Administration of the USA.] / Under the editorship of L. Chernovatyi and V. Karaban. Textbook. – Vinnytsya: Nova knyga.

42. 2. *Jurydychna encyklopedija: v 6 t.* (2004). / [redkol.: Ju. S. Shemshuchenko (gholov. red.).

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

43. Бессонова О.Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивно-гендерні аспекти: словник. ДонНУ. 2002, 362 с.
44. Великий юридичний енциклопедичний словник. Під ред. А. Б. Баріхіна. М., 2004.
45. Електронний словник Мультітран
<http://www.multitrans.ru/c/m.exe?a=1&SHL=>
46. Карабан В. І. Англо-український юридичний словник : Понад 75 тисяч слів та словосполучень юридичної підмови та близько 160 тисяч укр. перекладних відповідників. В. І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2004, 1085 с.
47. Document: Ruth Bader Ginsburg. Associate Justice Supreme Court of the United States. Remarks for the Second Circuit Judicial Conference June 7, 2019.
48. EC Legislation 2004-2005. [edited by N. Foster]. Oxford: University Press, 2004, 689 p.
49. English-Russian Comprehensive Law Dictionary. Под ред. А. С. Мамуляна. М., 2003.
50. Longman Dictionary of English Language and Culture. England, 2005.